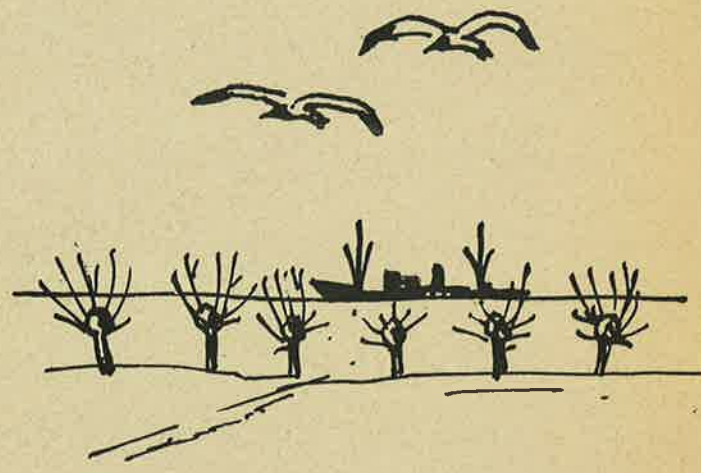

68/2

P
O
L
D
H
E
E
M
R

2e JAARGANG nr. 2

uitgegeven door de HEEMKUNDIGE KRING VAN DE
ANTWERPSE POLDER v.z.w. LILLO - ANTWERPEN.

P.R. 1162.94

BESTUUR DER VERENIGING

Ere-Voorzitters : Tijsmans, Schepen van de stad Antwerpen.
Z.E.Aalmoezenier Eelen der Binnenvaart.

Voorzitter : Graaf Daniel Le Grelle, Berendrecht.

Onder-Voorzitter: Van den Bergh Albert, architect, Stabroek.

Penningmeester : Geerts Gaspar, L.H.C.W., Stabroek.

Leden : Van Eyken Dré, Zandvliet.

Van der Goten Kees, Zandvliet.

Bauweraerts Piet, Antwerpen.

Secretaris : Kuypers Jos, Lillo.

Commissarissen : Kanora Hendrik, Ekeren.

Jacobs Louis, Zandvliet.
=====

Secretariaat : Havenmarkt, 7, Lillo.

Tel. : 73.60.74

Redactie : Heeffe Stanny
De Keyserhoeve, 26
Zandvliet.

Tel. : 73.67.08
=====

IN DIT NUMMER

=====

- 1- GARNOT door kees van der goten.
- 2- WEERSPREUKEN.
- 3- ONS MUSEUM EN HET KONINKLIJK INSTITUUT VAN
NATUURWETENSCHAPPEN.
- 4- BRAZILIANEN ZONDER BRAZILIE.
- 5- KLAVERTJE VAN VIER.
- 6- " DEN HUIS " door dré van eyken.
- 7- POLDERNIEUWS.

- - - - -
- - - - -
- - -
-

G A R N O T

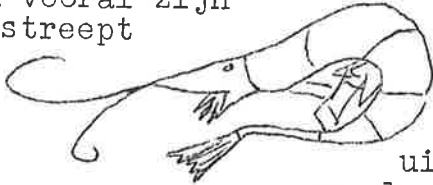
=====

Iedere garnotleurder is fier over zijn "bleit". Elke leurder past zijn eigen stijl toe, en deze is specifiek verwant met de persoon. Zoals de echte huismoeders de melk-, groenten- en soepboer onderscheiden, zo erkennen ze ook de garnotleurder aan zijn, wij mogen wel zeggen, gebreveteerde uitroep.

Hij roept met gevoel en legt geheel zijn innerlijke ik in die uitlaatklep, waarvan men nu wel niet direkt kan bepalen wat hij roept, maar wel zeggen kan, dat het zijn bedoeling is, zijn waar aan de man te brengen. Zijn waar is dan, de meest begeerde lekkernij: "Vers knappende, naar de schelde riekende garnot". Het uitschreeuwen van die bepaalde klanken kan lang gerekt zijn als het huilen van een stoomfluit, kort en dringend als een S.O.S., krachtig als het ontploffen van een plastiekbom, teder als het gekraai van een baby, droef als het gehuil van een verliefde kater en vreugdevol als het "dank U" van een communicantje dat van zijn "peet" vijf frank krijgt. Zij laten de klemtoneel vallen verschillend op elke klinker: Garnot, garnoot, gaaaarnoooooot, en de meest geperfectioneerde en geroutineerde uitroep die ik ooit gehoord heb is gaaaaaarieeenoooot. Dus à la fantasie, en enkel voorbehouden aan dezen met een lange adem.

Denk nu niet dat leuren alleen maar uit bleiten bestaat. Bijlan niet. Daar komt nog heel wat anders bij loeren. Men had eerst en vooral zijn gestreept

kledij, zijn kostuum : klak, grijs frankske (zipke), gestreepte fantasiebroek en natuurlijk velosloefen van zacht en soepel leer.

Zijne schoofzak bestond hoofdzakelijk uit boterhammen met kaas (goeie joenge) en als versnapering at hij bij zijn brood ... garnot.

Opstaan deed hij om klokslag 6 uur, want hij hield van stiptheid. Zijne velo was steeds ferfect in orde en werd alle jaren vernieuwd. Van achter een grote stoel en voorzien van een "torpedouw". Na zijne volle korf op zijn rug gebonden te hebben, werd de overige garnaal op de stoel gezet. Die korf was natuurlijk een garnotskorf van wissen en overtrokken met stof van blauwe karkes.

En dan 't veloke op en den toer begonnen! De eerste bleiten gelaten in Wuustwezel, dan Brecht en St.-Lenaarts. Dit was ongeveer op de middag afgeleurd. Dan langs de vaart naar Rijkevorsel of Beerse. 's Anderendaags kwamen volgende dorpen aan de eer : Loenhout, Meer, Minderhout, Hoogstraten. Hier "schafte" en dan Wortel, Merksplas, Rijkevorsel en soms hierbij nog, als de "commerce" slecht ging, Oostmalle en Westmalle.

's Zaterdag was het de kleine toer : Essen, Nieuwmoer, Achterbroek en Kalmthout. Hoeveel kilometers dit alles nu precies is durf ik niet te schatten, maar het zijn er heel wat.

Dat leuren geschiedde op twee manieren: a) direkt in de telloor, b) in papieren zakjes. De schotels hadden allerlei kleur en vorm en wanneer ik de leurder eens vroeg of hij er nooit een gebroken had, antwoordde hij heel lakoniek: " Ja, 4, en allemaal op een maandag".

De zakjes noemde men ginder een buij en vooral 's zondags wou hier veel in "gegriefd" en dan vooral aan de duivenletters. De prijs toendertijd schommelde van 0,75 tot 1 frank per glaasje, dat een vast maatje was, afkomstig uit Holland. Het was niets anders dan een simpel mostaardglaasje, maar heel slecht om aan te geraken. De maandag werd er veel geleurd in de steenfabrieken die gelegen waren rond de vaart zoals te St.-Job, St.-Lenaarts en Beerse. Dat bestellen in de fabriek ging gezamenlijk en natuurlijk alles in papieren zakjes. Dit na het "bleiten" in de "gam".

De thuiskomst hing natuurlijk af van de goede of slechte zaken, maar viel meestal tussen 6 en 6.30 uur.

De voornaamste tegenslagen die hij zo al tegenkwam op de baan, dat waren de overtollige platte banden. Er kon geen nagel of punaise op de weg liggen, of ze was voor hem. En toch was de warmte de grootste vijand, zowel voor zijn waar als voor zijn binnenbanden. Allez, om kort te zijn, vijf binnenbanden op een week was geen abnormaal verschijnsel.

Als grote eer viel hem te beurt : de kennismaking met de beste coureurs uit die tijd. Hoe kon het ook anders, fietsend op allerlei banen, van dorp tot dorp, meestal aanpikkend aan de lange slier renners die aan het oefenen waren en er wel eens plezier in hadden om dat garnotleurderke een eindje op sleeptouw mee te nemen. Daarom ook waren Karel Kaers, Ronsse, Jef Dervaes, Voorspoels, enz., voor hem geen vreemden.

Dit is nu in kort de beschrijving van dit specifiek beroep dat echter langzaam uitsterft omdat het seizoen zo kort is en de gedwongen rust zo lang. De verdiensten hiervan zouden vlug opgegeten zijn zonder een passend bijwerk.

En toch, we vergeten hem nooit, fiks op zijn vel, fier het hoofd wendend, blozend als een kriek van gezondheid, zijn vinnige oogjes de kost gevend in Gods vrije natuur : zijn domein waarvoor hij zijn Dank U zegt, maar dan met andere woorden : Garnoot, garnoot.

KEES VAN DER GOTEN.

GARNOTGARNOOTGAAAARNOOOOTGAAAAARIEEENOOOTGARNOTGARNOOTGAAAARNO

ENKELE MEDEDELINGEN

=====

Familiekunde

Wie belangstelling heeft voor familiekunde, kan zich richten tot de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde V.Z.W., Secretariaat E.A. VAN HAVERBEKE, Hyacintenlaan, 33, OOSTENDE.

- - -

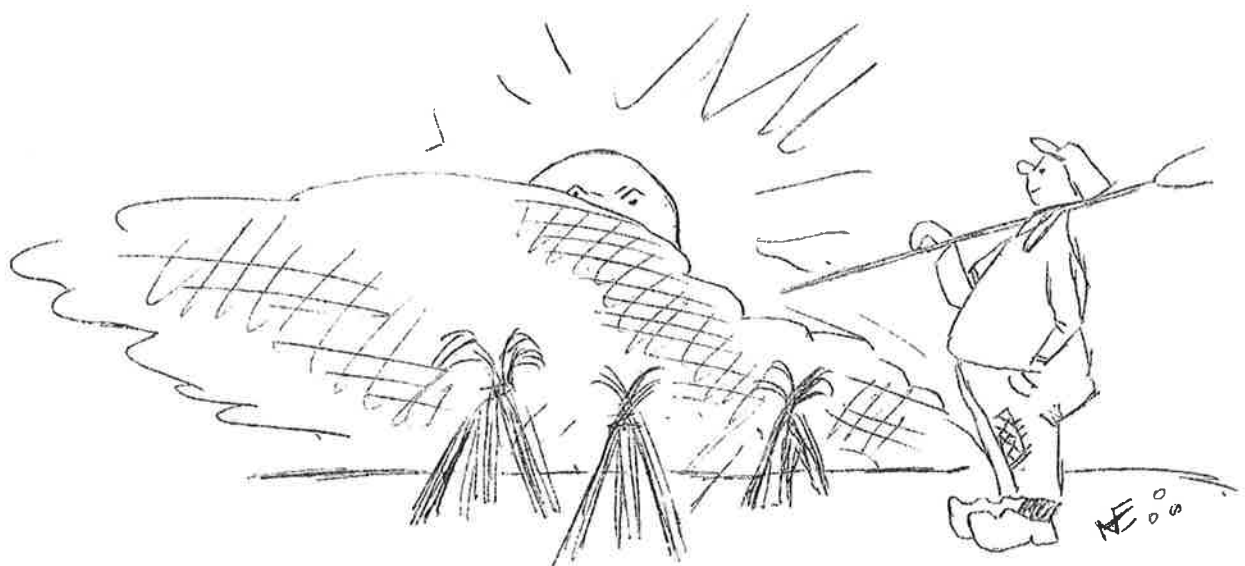
Provinciale Landdag op 25.9.1966 te HEIST-OP-DEN-BERG.

Nadere inlichtingen volgen.

== =

ENKELE WEERSPREUKEN
Augustus-September

- Beginnt augustus zeer heet
Staat een lange winter gereed.
- Met "Portionkel" (2 aug.)
Om acht uur donker.
- Als augustus sterk douwen doet
Blijft 't weder gewoonlijk goed.
- In augustus regen
Geeft de wijnoogst zegen.
- Wie op z'n tijd wil rapen eten
Mag St.-Laurentius (10 aug.) niet vergeten.
- De oogst geschoren
De winter geboren.
- September regen
Komt het zaad gelegen.
- Als in september de donder knalt
In december de sneeuw met hopen valt.
- Vallen de bladeren vroeg
Wordt de herft niet oud.
- Is St.-Egidius heet (1 sept.)
't Geeft schonen herfst met zweet.
- Als St.-Giel blaast op z'n hoorn
Boerkens zaait dan uw koorn.
- St.-Laurentius schudt de appelen.
- Vertoont Mauretius zich klaar (22 sept.)
Aan vele stormen verwacht U maar.
- Droog zal't voorjaar zijn
Is't met St.-Lambert zonne zijn.

ONS MUSEUM EN HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR
NATUURWETENSCHAPPEN

=====

Wij ontvingen vanwege het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat, 31, Brussel 4, een zeer wetenschappelijk werk over "concreties" waarvan verschillende exemplaren voorhandig zijn in de archeologische kamer van ons museum en dit als gevolg van het bezoek dat de directeur van het laboratorium, de heer Dr. R. Van Tassel als onbekend bezoeker, onlangs aan het museum bracht.

Wij hebben niet nagelaten de heer Dr. Van Tassel te bedanken voor zijn waardevolle belangstelling, die hij ons op een tastbare wijze liet aanvoelen.

Dat zowel de mensen uit de Polder, de duizenden bezoekers uit binnen- en buitenland, de kunstenaars als de wetenschapsmensen door ons museum worden aangetrokken, illustreert duidelijk dat het naast heemkundig museum ook een lerend centrum is voor wetenschap en cultuur midden in het stervend polderland.

- - - - -
- - - - -

N.B. : "Concreties" is de wetenschappelijke naam voor knolvormige lichamen, gevonden tijdens de graafwerken aan de Boudewijnsluis, het zevende havendok, het kanaaldok B1 en aan de zeesluis te Zandvliet. Ze zijn bijzonder talrijk in de streek van de Ordampolder te Oorderen. Ze vertonen een zeer merkwaardig centrale buis, perfect circelvormig. Om de buis is een opvallende concentratie van schelpengruis en zandkorrels. Paleontologen, planten- en dierkundigen menen dat het dierlijke organismen zijn met buisvormige woonst of lichaamsbouw. Uit onderzoek blijkt dat deze knollen fosfaathoudend zijn geweest en een siderifikatie hebben ondergaan.

- - - - -
- - - - -
- - - - -
- - - - -
- - - - -

BRAZILIANEN ZONDER BRAZILIE

In meerdere werken welke over Zandvliet handelen wordt vaak de term "Braziliënen" gebruikt, doelend op een zekere bevolkingsgroep van de ruige heide, zonder verdere uitweiding over de herkomst van die naam, en of die dient opgevat als scheld- of toenaam.

Een gehucht die dergelijke benaming zou wettigen bestaat officieel niet, en we moeten het dus als een tekortkoming aanzien van de schrijvers die de naam bezigen zonder van de plaatselijke gegevens bekendheid te hebben. Deze onwetendheid is niet zo verwonderlijk vermits men soms mensen en dingen behoort te verstaan van op afstand, en dus bezwaarlijk de juiste weergave kan geven van toestanden en gebeurten. Betere opvattingen verkrijgt men als men zich onder hen bevindt en als gelijke kan aanvoelen. De benaming is voor Brazilië als gehucht dus zeer vaag, want niemand is bij machte de juiste plaats aan te wijzen en de omvang ervan.

Mogelijk beperkt men er zich voortaan toe de Braziliënenstraat te nemen, wat dan niet zover van de waarheid is, vermits in die straat de plaats gelegen is die de oorzaak is van de benaming.

Alhoewel de gegevens hierover geheel op mondelinge overlevering berust, mogen we toch gerust aannemen dat het zo verlopen is, want het komt voort van lieden die er geboren en getogen zijn. En men kan het ook bezwaarlijk als fantasieverhaal aanzien, gezien het bijna volledig analfebetisme van deze mensen in de vorige eeuw. De verklaring is namelijk geen verhaal, maar een eenvoudige uitleg over eenvoudige gevolgtrekkingen van eenvoudige mensen.

Het verliep alzo... Toen de Braziliënen (deze van de grote staat van Zuid-Amerika) het keizerlijk hadden omver geworpen en de republiek uitriepen, was een hunner eerste daden de afschaffing van de slavernij. Hierdoor weken vele van deze vrijgekomen slaven uit zodat men een groot tekort aan mankracht kreeg. De regering zocht dan haar heil in een groots opgevatte kolonisatie en zond hiervoor schepen naar Europa, kosteloze overtocht en plaatsing aanbiedend. Dergelijke schepen kwamen ook te Antwerpen en velen werden landverhuizers, zo ook enige Zandvlietenaren.

Rond dit tijdstip werd er door enkele dorpingen een eenzaat ontdekt in de zeer dichte bossen van de heide, waar hij een huisje met moestuintje had, zodat hij tamelijk goed in zijn onderhoud kon voorzien. De dorpingen vonden dit nog zo slecht niet bekeken en een zevental volgden het voorbeeld zeggende : alsdat zij niet naar Amerika hoefden te varen om in Brazilië te komen, daar zij nu zelf een Brazilië hadden ontdekt.

Waarom die eenzaat zich daar had afgezonderd is een gissing. Misschien was het een lid van de bende van Schoeter, een bandiet die op de ruige heide heeft gehuisd en er ook gevat is. Die mogelijkheid is niet onbestaande vermits onze Robinson niet op buurtschap gesteld was en plots verdween zonder een spoor achter te laten.

Dit zijn de feiten zoals ze door onze ouders en voorouders tot ons gekomen zijn, eenvoudig doch kleurrijk.

VIER "WEERSPREUKEN" VAN DE ERWTEN- EN BONENTREKKERS

- Nen droeven morgen, nen blijven dag.
('s morgens regen (" 's morgens" is voor nen erwtentrekker
4.30 u - 5 u !) - in den dag goei weer).

- Die vroeg komen blijven gewoonlijk niet lang.
(In de vroegen morgen regen, is 't nooit van langen duur).

- Zijn de erwten 's morgens droog - "ze" zullen ze wel nat
maken in den dag.

- Rond elf uren regen, laat gerust uw zakken wegen.

" DEN HUIS "

=====

TONNEEL : "Den Huis" in 't Poldermuseum.

HIJ : Een oude Zandvlietenaar en ikke...

't Begon zo

Sé, zo ne moor had ons moeder ook op de stoof staan. Helemaal 't zelfde en ook in 't koper. Weète wat ze altijd mé 't scheel van dieje moor deed? Die gooide ze iedere keer in de pot mé boontjes als ze die aan 't koken was. Dan zagen de boontjes schoon groen zée ze altijd. Ja, man, als ne mens over dieje ouwe tijd nà denkt! We waren thuis met z'n twaal-

ven, en as't school uit was om ter eerst naar huis om de dikste snee brood te hebben die oons moeder altijd klaar leyde in de tafelschuif. 't Mens was ook nooit thuis. Altijd wat te doen. Als ze niet op 't land was, was ze naar 't schor om "lamsoren" voor 't varken of "klappers" of "zouterik".

Toen - dieje tijd - was 't altijd een rij wijven met kruidwagens van 't gesticht af tot aan 't zeedijkske. Allemaal veur eten veur 't varken. Ze zeien toen wel eens "Mijn varken hét den dollen vijver" "zèmmè hèm vast" - maar de beesten sprongen sewijlen over 't kot van den razigen honger !

Nu 'k over varkens heb: Bij grootjes was 't in de zomer altijd de volgende gewoonten - was 't ne schone zondag en waren de oudste naar 't lief kost-ge-er-zeker-van-zijn : grootje liep rond in nen, blinkend van de stessel gestreken, "zipke" naar 't padje en van daar naar 't varkenskot, tot hem eindelijk "zijn" gebuur aan zag komen.

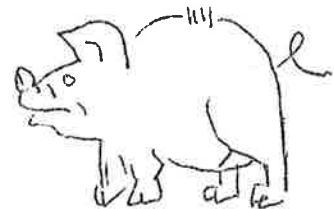
Trées, daer heddem, haal-t-hem maar uit 't kot. En ja, 't varken werd uit de stal "den huis" ingedreven oem is aan de gebuur te laten zien hoe hem groeide! dà moete nie vraegen hoe een spel dà was. Wij, klein pagadders aan 't blèten, bang van dà beest, werden op tafel gezet en, as-t-er was, kregen we nen "affaire" oem ons te doen zwijgen. De kleinste gaf grootje altijd een "lok" te zuigen.

't Varken, dat rond tafel, onder de stoof door, in de koolbak de klompen en gruis met zijn snuit overhoop zette, werd geschat en geprezen. "'t Is ne goeie-ziet hem eers blinken, hij steekt zijn oren niet, enz."...

Nen truk van ons grootje om een varken te schatten, weet ik altijd nog. Ge moest hem meten van juist tussen de oren naar de staart-iedere centimeter over ne meter telde voor ne kilo vanaf 100 te beginnen!

Ja, ja, 't was me sewijle een zooike!

En dan die "beddekoetsen"... Bij ons thuis zette ons vader 's avonds altijd de riek tegen 't kopkussen as hem ging slapen. Ge kon nooit weten wat er 's nachts voor kost vallen zèe hem altijd. Pertang, zo nen beddekoets was warm zulle oem in te slapen. Enne gemakkelijk ook. 't Gebeurde wel eens dat ons vader vergeten was van ne musterd en spellen binnen te brengen 's avonds oem 's anderendaags 's morgens de stoof aan te steken. Ons moeder schaarde dan onder de peul mè kaf in d'alkoof nen arm vol strooi onder uit, en kléer was kees! Ge ziet alles was bij de hand!...

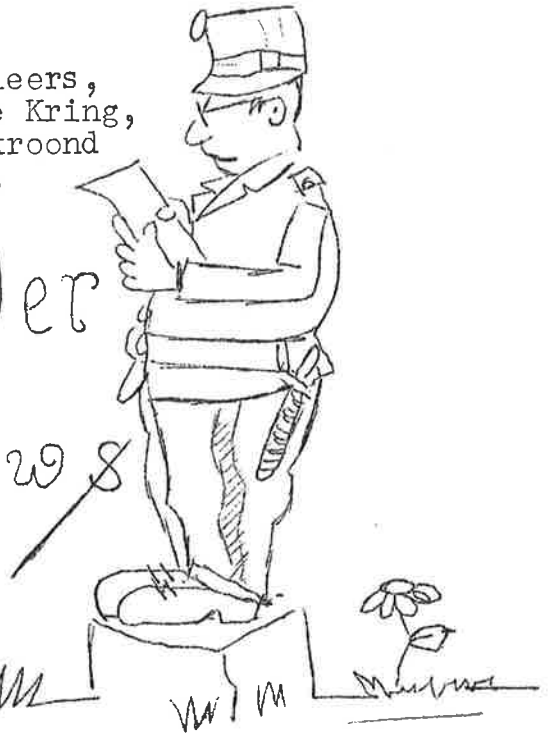
Spijtig moest "de Flor" toen sluiten, maar allé, onze ouwe Zandvlietenaar zal nog wel eens terug komen om wat te klappen over teen en tander...

dré van eyken

-Wij feliciteren de heer Fr. Bresseleers, een der stichters van de Heemkundige Kring, die zijn boek " De Nobele Donk " bekrond zag met de August de Reesprijs 1966, zijnde de prijs van het Davidsfonds voor het beste heemkundig werk.

In 1942 werd het werk " Hier : Ekeren - Kijkjes op ons Dorp " eveneens bekrond met de genoemde prijs. Dit heemkundig werk werd in samenwerking met de heer H. Kanora geschreven, die wij bij deze gelegenheid in onze hulde betrekken.

Polder
Nieuws

-Wij ontvingen een schrijven van de heer Dr. Wyns, konservator van het museum te Bokrijk, die ons gelukwensde met het uitgeven van " Polderheem ". Onze beste dank hiervoor.

-Eerlang wordt de "Eenhoorn" of "Witte Molen" van Lillo, verplaatst in de nabijheid van de Schelde en de toekomstige Scheldelaan. De molen zal na het demonteren van de wieken en het binnenwerk opgeheven worden en ondersteund op een betonbasis en ongeveer drie km verplaatst worden. Laat ons hopen dat de "Eenhoorn" op zijn nieuwe plaats het symbool mag uitstralen van eeuwenoude polder trots.

Wij wensen bij voorbaat de heer De Jongh veel succes. Hij zal als zevende generatie de molen onderhouden en aan de toeristen zijn geschiedenis kenbaar maken.

-Wij danken de heren Geerts, Bollen en de familie Melssen voor het bestendig openhouden van ons museum op zon- en feestdagen.

-Het blijkt uit volgende statistiek hoezeer de bezoeken afhankelijk zijn van het weder en de propaganda. Vanaf 24 april tot einde mei noteerden wij een gemiddelde van slechts 105 bezoekers per week. Vanaf einde mei: 155. De bezoeken daalden tot 87 begin juli en stegen tot 200 in juli na een paar persartikelen over de polder.

-De museumploeg kan nu wel degelijk de arbeidersploeg genoemd worden, daar ze ook de taak op zich genomen heeft de dijken te Lillo-Fort te onderhouden.

-De dagbladen publiceren zeer dikwijls gegevens over de polder en het Poldermuseum. Volgens het getuigenis van het "Heemverbond" wordt van alle heemkundige kringen uit de provincie Antwerpen, over ons museum het meest geschreven.

-In verband met de tentoonstellingen, die elkaar opvolgen in het museum, interesseert ook de radio zich aan onze werking en plaatst ons in de rij van alle noemenswaardige culturele manifestaties.

EINDENIEUWSJESEINDENIEUWSJESEINDENIEUWSJESEINDENIEUWSJESEINDENIEU

Boerke Naas

EN DE VOLGENDE KEER VERTEL IK U WAT.....

